Region Värmland
Smittskydd Värmland

2016-05-03

ኤችኣ ይቪ

ሓበ ሬታ ሕሙማት፡ መሰ ላ ትን መምር ሒ.ታት ኣ ከ ያ ይዳን ና ይ ሓካ ይም ምክልኻል ሕማም ለ በ ዳ፡ መን ሹር ብዛ ዕ ባ
ምክልኻል ሕማም ለ በ ዳ

ስ ለ ምን ታይ እ ዩ እዚ ሓበሬታ ተዋሂቡካ?

ብኤችኣ ይቪ ተለኺፍካ ወይ ተለኺፍካ ከይትህሉ ዝብል ጥርጣረ ኣ ሎ። እ ዛ ማን ሹር ፡ ን ኤች ኣ ይ ቪ ብኸመይ ከም እ ትከና ኽኖን
እ ን ታይ ክትገ ብር ከም ዘ ድልየ ካን ትሕዝቶ ዘ ለዎ ሓበሬታ ኣ ለ ዋ።

ኤች ኣ ይ ቪ እ ንታይ እ ዩ ?

ኤች ኣ ይ ቪ ሓደ ስ ር ዓተ ብይነ ትካ ዘ ጥቅዕ ቫይረ ስ እ ዩ ። ኣ ብዚ ሕጂ እ ዋን ፡ ብልክዕ ኣ ገ ባብ እ ን ተ ተወሲዶም፡ ኣ ብ
ኣ ካ ላ ት፡ ና ይ ቫ ይረ ስ ብዝሒ ዝቕን ሱን ሓደ ኤችኣ ይቪ ዘ ለ ዎ ሰ ብ ነ ዊሕን ጽቡቕን ሂ ወት ክ ነ ብር ከ ም ዝኽእ ል ክ ገ ብሩ
ዝኽእ ሉን መድሃ ኒ ታት ኣ ለ ዉ። እ ቶም መድሃ ኒ ታት ብልክ ዕ ኣ ገ ባ ብ እ ን ተ ተወሲዶም፡ ን ኻልእ ሰ ብ ኤችኣ ይቪ ና ይ ምትሕልላ ፍ
ዘ ሎ ተኽእሎ ኣ ዚዩ ትሑት እ ዩ ። ሓደ ረኽሲ ና ይ ኤች ኣ ይ ቪ ኣ ይሓውን እ ዩ ። ሓደ ሰብ ብመድሃ ኒ ት ኣ ብ ጽቡቕ ጥዕ ና
ዋላ ይሃ ሉ፡ እ ቲ ቫይረ ስ ካብ ኣ ካላ ት ኣ ይጠፍእ ን እ ዩ ። ሓደ በቲ ሕማም ዝተለኸፈ ሰብ ሕክምና እ ን ተ ዘ ይረኺቡ ድሕሪ ገ ለ
እ ዋን ና ይ ኣ ካላ ቱ ና ይ ምክልኻል ዓቕሚ ይዳከምን ዘ ይልሙዳት ረኽስታት ወይ መን ሽሮ (ካን ሰ ር) ከማዕ ብል ይኽእ ል። እዚ
ዳሕራይ ኩነ ት ኣ ይድስ ይብሃ ል። እ ቶም ዝበ ዝሑ ኣ ብዚ እ ዋን እዚ ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለዎም ሰ ባ ት ኣ ይድስ ብጭራሽ ኣ ይከማዕ ብሉን
እ ዮም።

ኤች ኣ ይ ቪ ብኸመይ ይመሓላ ለፍ?

እ ቶም ዝበ ዝሑ ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለዎም ሰ ባ ት ብመን ገ ዲ ዘ ይውሑስ ና ይ ብርሕሚ ወይ መሃ ን ቱስ ፡ ሓደ ግዜ ድማ ኣ ፉዊ ጾ
ታዊ ር ክብ እ ዮም ተለኺፎም። ኤች ኣ ይ ቪ ዝተሰ ከመ ደም ኣ ዝዩ ተላ ባዒ እ ዩ ። ኤች ኣ ይ ቪ ካብ ሓደ ሰብ ና ብ ካልእ ሰብ ኣ ብ
እ ዋን ስ ግረት-ደም (ትራን ስ ፍዩዥን)፣ መርፍእ ወይ ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለ ዎ ሰብ ዝተጠቕመሉ ና ይ መርፍእ መሳ ሪሒ እ ን ተ
ተጠቂሙ፡ ኤች ኣ ይ ቪ ክመሓላ ለፍ ይኽእ ል እ ዩ ። ከምኡ'ውን ብኤች ኣ ይ ቪ ዝተለ በ ደ ደም ምስ ልፉጫዊ መምብራና ና ይ
ዓይኒ ፣ ኣ ፍንጫ፣ ኣ ፍ ወይ ቊስሊ ዘ ለዎ ቈር በት እ ን ተ ለ ጊቡ ና ይ ለ በ ዳ ሓደጋ ኣ ሎ። ሓደ ጽቡቕ ሕክምና ኣ ን ጻ ር ኤች ኣ ይ
ቪ፡ ነ ቲ ተላ ባድነ ት ኣ ዚዩ ይን ክዮ እ ዩ ፤ ነ ቲ ና ይ ምልባ ዕ ሓደጋ ግን ብስ ሩ ኣ የ ወግዶን እ ዩ ። ኤች ኣ ይ ቪ ኣ ብ እ ዋን
ጥን ሲ፣ ሕርሲን ኣ ብ ምጥባውን ካብ ኣ ደ ና ብ ዕ ሸል ክመሓላ ለፍ ይኽእ ል እ ዩ ። እታ ኣ ደ ና ይ ኤች ኣ ይ ቪ ረኽሲ ከም ዘ ለ ዋ
ፍሉጥ እ ን ተ ኾይኑ ፡ ብመን ገ ዲ ፍወሳ ን ምጥባው ብምውጋድን ፡ እ ቲ ና ይ ለ በ ዳ ሓደጋ ካብ'ቲ ቈልዓ ዳር ጋ ብምልኡ ክጠፍእ
ይኽእ ል እ ዩ ።

መዓስ እ ዩ ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ይምሓላ ለፍ?

ኤች ኣ ይ ቪ ብምትሕቝቓፍ፣ ብምስ ዕ ዓ ም ወይ ምድር ራዝ ኣ ይመሓላ ለ ፍን እ ዩ ። ን ብዓ ት፣ ሽ ን ቲ፣ ቀ ልቀ ል፣ ተምላ ስ ወይ ደ ም
ዘ ይተሓወሶ ዓ ኽታ'ውን ኣ የ መሓላ ልፍን እ ዩ ። ኣ ብ ቊስ ሊ ዘ ይብሉ ቈር በ ት ዝነ ጠበ ደ ም ና ይ ምትሕልላ ፍ ተኽእ ሎ የ ብሉን ።

መሰ ላ ት

ብመሰ ረት ሕጊ ምክልኻል ተላ ባ ዕ ቲ ሕማማት፡ ምርመራ፣ ቈጽራ ሓኪምን ሕክምና ን ና ይ ኤች ኣ ይ ቪ ብነ ጻ እ ዩ ።
ከምኡ'ውን ነ ቲ ሕማም ክትኣ ልዮ ን ኽትክእ ል ዘ ድልየ ካ ሳ ይኮ-ማሕበራዊ ሓገ ዝ ክትረ ክብ መሰ ል ኣ ለ ካ። ሓኪምካ፡ ን ኻልኦ ት
ሰ ባ ት ኣ ብ ና ይ ለ በ ዳ ሓደጋ ከይተቃልዖም ብኸመይ ከም እ ተወግዶ ምኽሪ ክህ በ ካ እ ዩ ። ኤችኣ ይቪ ስ ለ ዘ ለ ካ ካብ ና ይ
ካልኦ ት ሰ ባ ት ኣ ተሓሕዛ ብዝኸፍአ ኣ ተሓሕዛ ክትተሓዝ የ ብልካን ። ኤችኣ ይቪ፡ ሕጊ ኣ ድልዎ ኣ ብ ውሽጢ መሰ ረት ኣ ድልዎ
ና ይ ስ ን ክልና ይጠቓለል።

ሞያ ዊ ን ጥፈት

ረኽሲ ኤችኣ ይቪ መብዛ ሕትኡ ግዜ ኣ ብ ትምህ ርትኻ ወይ ስ ራሕካ ድረታ ኣ የ ስ ዕ በልካን እ ዩ ።

ጥን ስ ን ምጥባ ውን

ን ስኺ/ወይ መጻምድትኻ፡ ብኣ ዝዩ ትሑት ሓደጋ ና ይ ለ በ ዳ ምትሕልላ ፍ ና ብ ውላድኪ ወይ መጻምድትኺ ክትጠን ሲ ሓገ ዝ ክትረኽቢ
ትኽእሊ ኢኺ። ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለወን ኣ ን ስ ቲ ከጥብዋ የ ብለ ን ።

ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለዎም ቈልዑ

ወለዲ/ሞግዚን ቈልዑን ካብ ሓኪሞም ብቐጻሊ ምስ ዕ ድሚኦም ዝሰማማዕ ሓበሬታ ምክልኻል ለ በ ዳ ይወሃ ቦም እ ዩ ። ኤችኣ ይቪ
ዘ ለዎም ቈልዑ ልክዕ ከም ካልኦ ት ቈልዑ ና ይ ሓልዮት ቈልዑን ትምህ ርትን መሰ ል ኣ ለዎም። ይኹን 'ምበ ር ኣ ብ ግምት ክኣ ቱ
ዘ ለዎ ፍሉይ ድልየ ታት ክህልዎም ይኽእ ል እ ዩ ። እ ቶም ወለዲ/ሞግዚ እ ን ተ ተሰማሚዖምሉ እ ቲ ሓኪሞም ወይ ሓኪም ምክልኻል
ተመሓላ ላ ፊ ሕማም ንመዋእ ለ ህ ጻ ና ት ሓበሬታ ክህ ቦም ይኽእ ል እ ዩ ። እ ቲ ቈልዓ ትምህ ርቲ ምስ ጀመረ ፡ ክን ጥዕ ና ኣ ብያ ተ
ትምህ ርቲ ሓበሬታ ይወሃ ቦም።

ኣብ እዋን ርሕማዊ፣ መሃ ን ቱሳ ዊን ኣ ፍኣውን ጾታዊ ርክብ፡ ኮን ዶም ምጥቃም

ኮ ን ዶም፡ ኣ ን ጻ ር ኤችኣ ይቪን ካ ልኦ ት ብጾ ታዊ ር ክ ብ ዝመሓላ ለ ፉ ሕማማትን ፡ ሓደ ጽቡቕ መከ ላ ኸሊ እ ዩ ። እ ቲ ጾ ታዊ ር ክ ብ
ጀሚሩ ክ ሳ ብ ዝውድእ ክ ትጥቀመሉ ኣ ለ ካ ። ር ሕማዊ ኮ ን ዶም/ኮ ን ዶም ደ ቂ ኣ ን ስ ትዮ እ ውን ይሰ ር ሕ እ ዩ ። እ ዚ ኣ ገ ባ ብ ግ ን
ገ ና ሳ ይን ሳ ዊ ግ ምገ ማ ኣ ይትገ ብረ ሉን ዘ ሎ። ተሓኪምካ ኣ ብ ጽቡቕ ጥዕ ና ዋላ ሃ ሉ፡ ብመሃ ን ቱስ ን ር ሕምን ጾ ታዊ ር ክ ብ
ክ ትገ ብር ከ ለ ኻ፡ እ ቲ ና ይ ኤችኣ ይቪ ምትሕልላ ፍ ሓደ ጋ ብዝተኻእ ለ ምእ ን ቲ ክ ጎ ድል ኮ ን ዶም ና ይ ግ ድን ክ ትጥቀም ኣ ለ ካ ።

ምክልኻል ዝዕ ላምኡ መድሃ ኒ ታዊ ሕክምና
ኣ ብ እ ዋን ጾ ታዊ ር ክ ብ እ ቲ ኮ ን ዶም ስ ለ ዘ ይተኻላ ኸለ ፣ ደ ምካ ስ ለ ዝተን ከ ፎ ወይ ብኻልእ ኣ ገ ባ ብ ን ሓደ ሰ ብ ኣ ተሓላ ሊፍካ ሉ ክ ይትኸውን ተኽእ ሎ እ ን ተ ሃ ልዩ ፡ postexpositionsprofylax (PEP) ዝበ ሃ ል፡ ምክ ልኻል ዝዕ ላ ምኡ መድሃ ኒ ታዊ ድሕረ-ሕክ ምና ክ ወሃ ብ ተኽእ ሎ ኣ ሎ። እ ዚ ሹው ን ሽ ው (ብዝቐ ልጠፈ) ክ ጅምር ኣ ለ ዎ። ብዝተኻእ ለ ቀ ልጢፍካ ምስ ሓኪምካ ወይ ክ ሊኒ ክ ተመሓላ ለ ፍቲ ሕማማት ር ክ ብ ግ በ ር ።

ምድላይ ምንጪ ለ በዳ
ምእ ን ቲ እ ቲ ረ ክሲ ና ብ ካልኦ ት ሰ ባ ት ክይመሓለ ለ ፍን ፡ እ ቶም ኤችኣ ይቪ ዘ ለ ዎም ሰ ባ ት ሕክምና ክረኽቡን ፡ ኤችኣ ይቪ ዘ ለዎም ሰ ባ ት ምር ካቦም ኣ ዚዩ ኣ ገ ዳሲ እ ዩ ። ስ ለዚ ኤችኣ ይቪ እ ን ተ ኣ ለ ካ ኴይኑ ፡ መን ወይ ብዓል መን ኣመሓላሊፎምልካ ክኾኑ ከምዝኽእሉ ወይ ን ስኻ ነ ቲ ረኽሲ ኣመሓላሊፍካሎም ክይትኸውን ትጥርጥሮም ሰ ባ ት ክትሕብር ና ይ ግድን እ ዩ ። እዚ፡ ነ ቶም ብጾ ትዊ ር ክብ ዝተራኽብካዮም ሰ ባ ት፣ ንመውግኢ መሳ ርሒ (መርፍእ) ምሳ ኻ ዝተኻፈሉን ስሕት ኢሉ ን ኣ ባ ላ ት ስድራን ይምልከት። ሓኪምካ፣ ኣማኻሪ ወይ ኣ ላ ዩት ሕሙማት ና ይ'ቲ ክሊኒ ክ እ ዮም ምድላ ይ ምንጪ ለ በ ዳ ዘ ካይድዎ። ን ምድላ ይ ምንጪ ለ በ ዳ ትሕብሮ ብምስጢር ይተሓዝ። እ ቶም ብዛ ዕ ብኦም ዝሓበ ር ካሎም ሰ ባ ት፡ መን ምኳን ካ ኣ ይን ገ ሩን እ ዮም። ና ይ ግድን ክምርመሩ ከም ዘ ለዎም ጥራይ እ ዮም ክፈልጡ።

ደም ከም ሓደ ሓደገ ኛ ኣመሓላ ላ ፊ ሕማም ጌ ርካ ክተሓዝ ኣ ለዎ

- ጨር ቂ ቍስ ሊ ኣ ብ ምቕያ ር ወይ ተመሳ ሳ ሊ እ ቲ ዝቕይረ ልካ ሰ ብ ደ ምካ ዝትን ክ ፍ እ ን ተ ኾይኑ ፡ ጓ ን ቲ ክ ጥቀም ኣ ለ ዎ።
- ብደም ዝጨቀወ ነ ገ ር ቅድሚ ምድር ባ ዩ ብመጠቕለሊ ክጥቕለ ል ኣ ለዎ። ክዳውን ቲ ኣ ብ ሓጻቢት ማኪና ክሕጸብ ይከኣ ል እ ዩ ።
- ካልእ ሰብ ደምካ ኣ ብ ዓይኑ ፣ ኣ ፍንጭኡ ወይ ኣ ፉ እ ን ተ ኣ ትይዎ፡ ሽዑ ን ሽዑ ብማይ ክሕጸብ ኣ ለዎ። ነ ቲ ሰብ ደምካ ብኤችኣ ይቪ ዝተለኸፈ ምኳኑ ክትሕብሮ ኣ ለ ካ። ከምኡ'ውን ን ሱ/ን ሳ ብዝቐልጠፈ ምስ ሓኪምካ ወይ ክሊኒ ክ ተመሓላ ለፍቲ ሕማማት ር ክብ ክገ ብር ኣ ለዎ

ን ኻልእ ሰብ ከይትልብድ ናይ ግድን ክትክተሎም ዘ ለካ ናይ ኣ ከያ ይዳ መምርሕታት
ብመሰ ረት ሕጊ ምክልኻል ለ በ ዳ፡ ኤኤች ኣ ይ ቪ፡ ሓደ ንማሕበ ረ ሰብ ሓደገ ኛ ሕማም እ ዩ ። እ ቲ ረኽሲ ካባኻ ና ብ ካልእ ሰብ ከይሓልፍ ና ይ ምክልኻሉ ሓላ ፍነ ት ኣ ለ ካ። ና ይ ሕማም ምትሕልላ ፍ ተኽእሎ እ ን ተ ኣ ጋጢሙ፡ ነ ታ ትራኽባ ዘ ለኻ ሰብ ብዛ ዕ ባ ሕማምካ ና ይ ግድን ክትሕብራ ኣ ለ ካ። ብመሰ ረት እ ቲ ሕጊ ዝጠቕሶ ፡ ኣ ብ'ዚ ታሕቲ፡ ልበ ዳ ን ምክልኻል ዘ ኽእ ል መምሪሒታት ኣ ከያ ይዳ ተዘ ርዚሩ ኣ ሎ እ ቶም ዝበ ዝሑ ነ ጥብታት ንኹሎም ኤች ኣ ይ ቪ ዘ ለዎም ሰ ባ ት ዝምልከቱ ክኾኑ ኸለዉ ጌሊኦም ግን ኣ ብ ና ትካ ኩነ ታት ዝተመር ኮሱ እ ዮም። እዚኣ ቶም ምስ ግዜ ክቕየ ሩ ይኽእሉ እ ዮም። ሓኪምካ እ ዩ ኣ የ ኖት ካብዞ ም ኣ ብ ታሕቲ ዘ ለዉ መምርሒታት ኣ ከያ ይዳ ን ዓኻ ከም ዝምልከቱኻ ዝውስ ን ።

1. ኣ ብ ስራሕ ወይ ኣ ብ ካልእ ን ጥፈታት ሓደጋ ና ይ ምትሕልላ ፍ ረኽሲ ተኽእሎ ኣ ብ ዝህልወሉ ግዜ ክትድረት ትኽእል ኢኻ።
2. ደም፣ ኣ ካል ወይ ኣ ካሊት ን ፍልሰት *(transplantation)* ክትህብ ኣ ይፍቀደካን እ ዩ ።
3. መርፍእ /ካልእ ዝወግእ መሳ ርሒ ንመድሃ ኒ ት መዓላ ትጥቀም እ ን ተ ኼን ካ፡ ካልኦ ት ነ ቲ መርፍእ ክጥቀምሉ ኣ ይተፍቅድ።
4. ና ር ኮቲካ ንምውጋእ መርፍእ ወይ ተመሳ ሳሊ ትጥቀም እ ን ተ ኼን ካ፡ ካልኦ ት ሰ ባት ነ ቲ መርፍእ ክጥቀምሉ ኣ ይተፍቅድ። ና ይ ሓባ ር መሓወሲ ኩባ ያ ና ር ኮቲካ ክትጥቀም እውን ኣ ይፍቀደካን እ ዩ ። ኵሉ ና ይ መውግኢ መሳ ርሒ፡ ን ኻልኦ ት ና ይ ለ በዳ ሓደጋ ብዘ የ ስ ዕ በሉ ኣ ገ ባብ ክቕመጥን ክድር በ ን ኣ ለዎ።
5. ሕክምና ስ ኒ ወይ ካልእ ሕክምና ክትገ ብር ከለኻ፡ እቶም ሰራሕተኛታት ሕክምና ደምካ ዝትን ክፉ እ ን ተ ኾይኖም፡ ን ኣ ብነ ት ኣ ብ ግዜ መርመራን መጥባሕትን ፡ ደምካ ሕማም ከምዘመሓላ ልፍ ክትሕብሮም ኣ ለ ካ።
6. ክትውቀጥ፣ ክትሱቊር ወይ ካልእ ዓይነ ት በሊሕ መሳ ርሒ ዘ ድልዮ እሞ ደም ኪፈሰ ስ ዝኽእ ለሉ ጉዳይ ክትገ ብር ከለኻ፡ ን ኣ ብነ ት ሱቑሬን -ኣ ካል፡ ቅድሚ እቲ መስ ርሕ ምጅማሩ “ረኽሲ ደም” ከም ዘ ለ ካ ና ይ ግድን ክትሕብር ኣ ለ ካ ።
7. ቅድሚ ጾ ታዊ ር ክብ ምግባ ር ካ፡ ንመጻምድትኻ ኤችኣ ይቪ ከምዘ ለ ካን ኤችኣ ይቪ ና ይ ምሕላ ፍ ተኽእሎ ከም ዘሎን ና ይ ግድን ክትሕብር ኣ ለ ካ። ከምዚ ዝኣመሰ ለ ና ይ ለ በዳ ተኽእሎ፡ ኣ ብ ኵሎም ዓይነ ታት ኣ ፋዊ፣ ርሕማዊን መሃ ን ቱሳ ዊን ጾ ታዊ ር ክባት ኣ ለዉ። ኮን ዶም ክቕደድ ስ ለ ዝኽእል፡ ዋለ እውን ኮን ዶም ክትጥቀሙ መደብ ይሃ ልኹም፡ ኤችኣ ይቪ ከምዘ ለ ካ ክትነ ግር ኣ ለ ካ። መትሎ ኣ ብ ርሕሚ፣ መሃ ን ቱስ ወይ ኣ ፍ ብምእታው ኣ ብ ዝግበ ር ጾ ታዊ ር ክብ፡ ኮን ዶም ክትጥቀም ኣ ለ ካ። ኣ ብ ካልእ ዓይነ ት ጾ ታዊ ር ክብ ና ይ ርሕሚ ኮን ዶም/ና ይ ደቂ ኣ ን ስትዮ ኮን ዶም ክጥቀም ኣ ለዎ። ብሓገ ዝ መድሃ ኒ ት ጥዕ ናኻ ኣ ብ ጽቡቕ ኩነ ታት ዋላ ይሃ ሉ፡ ብርሕሚን መሃ ን ቱስ ን ጾ ታዊ ር ክብ ክትገ ብ ከለኻ ኮን ዶም ክትጥቀም ኣ ለ ካ።
8. መነ ጻ ጽሂ፡ ከም መላ ጸ ዩ ወይ መመወጺ ስ ኒ ፡ ምስ ካልኦ ት ኣ ይትካፈል።
9. ሓኪምካ ኣ ድላ ዪ እ ዩ ን ዝበሎ ዳግማይ ምብጻሕ ናብ ሕክምና ና ይ ግድን ክትከይድ ኣ ለ ካ።

ጌ ጋ ኳይኑ ዝሰምዓካ ና ይ ኣ ከ ያ ይዳ መምርሒ እ ን ተ ተዋሂቡካ፡ ምስ'ቲ ኣ ብ ዞ ባኻ ዘ ሎ ሓኪም ምክልኻል ለ በ ዳ ር ክብ ክትገ ብር ትኽእ ል ኢኻ።